

Igre za poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva

Miličević, Andreja

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:092087>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Andreja Miličević

IGRE ZA POTICANJE PRAVILNOG DJEČJEG GOVORNOG STVARALAŠTVA

Završni rad

Pula, srpanj 2021

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Andreja Miličević

IGRE ZA POTICANJE PRAVILNOG DJEČJEG GOVORNOG STVARALAŠTVA

Završni rad

JMBAG: 0303083950, redoviti student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Igre i djeca

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Opća pedagogija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Marina Diković

Pula, srpanj 2021

Sadržaj

Uvod	1
1. Govor.....	2
1.1. Predverbalno i verbalno razdoblje	3
1.1.1. Predverbalno razdoblje	3
1.1.2. Verbalno razdoblje	4
1.2. Razvoj govora djece predškolske dobi	4
1.2.1. Razvoj govora djece od rođenja do 2 godine.....	5
1.2.2. Razvoj govora djece od 2 do 4 godine.....	6
1.2.3. Razvoj govora djece od 4 do 6/7 godine.....	6
1.3. Govorni poremećaji	7
1.3.1. Usporeni razvoj govora	7
1.3.2. Dislalija	8
1.3.3. Mucanje	8
1.3.4. Brzopletost.....	9
2. Dječje govorno stvaralaštvo	9
3. Poticanje govornog stvaralaštva kod djece predškolske dobi.....	11
3.1. Poticanje razvoja govora od rođenja do šeste godine	12
3.2. Poticanje razvoja govora uz Baby Sign	14
3.2.1. Znakuj, pjevaj i igray se 1, 2.....	16
3.3. Dječji centar „Logos“	17
3.3.1. Dječji klub Gita	17
4. Igra	19
4.1. Karakteristike igre.....	20
4.2. Struktura igre	21
4.3. Vrste dječjih igara	24
5. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć igre	25
5.1. Poticanje pravilnog govornog stvaralaštva uz pomoć brojalica	26
5.2. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć zagonetki	27
5.3. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć dramatizacije	28
5.4. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć razgovora i pričavanja događaja ili situacija	28

5.5. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć čitanja slikovnica	29
5.5.1. Interaktivna slikovnica „Pia Mia“	30
6. Primjeri dobre prakse	32
6.1. Igra „Konjiću, potrči!“	32
6.2. IGRA PRSTIĆIMA „Glasovir“	32
6.3. IGRA DLANOVIMA „Gljiva“	32
6.4. Igra „Imena prstića“	33
6.5. POKRETNA IGRA „Male ruke“	33
6.6. IGRE ZA POBOLJŠANJE IZGOVORA GLASOVA.....	34
6.6.1. Glasovi S, Z, C.....	34
6.6.2. GLASOVI Š, Ž, Đ.....	34
6.6.3. GLASOVI L, LJ	34
7. Jezične igre provedene s djecom	35
7.1. Igra „Ide maca oko tebe“	35
7.2. Igra „Slovo na slovo“	36
7.3. Igra „Životinjice“	36
7.4. Igra „Nacrtaj nešto“	36
7.5. Igra „Širi, širi, vezeni peškiri“	37
7.6. „Čitanje slikovnica“	37
7.7. Igre provedene s trogodišnjim dječakom	38
8. Zaključak	39
9. Literatura	40
10. Popis priloga	42
Sažetak.....	43
Summary	44

Uvod

Svakom roditelju bitno je da njihovo dijete ima pravilan razvoj u svojoj okolini i želi sve najbolje za svoje dijete. Djeca od samog rođenja i dolaskom na svijet upoznaju svijet oko sebe istražujući svoju okolinu, kroz razne zanimljive i zabavne načine pa tako i kroz igru, a učenje kroz igru je najbolji način za stjecanje novih pojmova te upoznavanje svijeta u kojem se dijete rodilo i u kojem će odrastati. Djetetov govor se razvija od samog rođenja te iz godine u godinu postaje sve potpuniji, sve jasniji i sve razvijeniji. Već se u majčinoj utrobi upoznaje sa svijetom i s govorom, s majkom komunicira putem udaraca kada osjeti da mu se netko obraća te igrajući se, prepoznaje majčin govor te ga razlikuje od govora drugih.

Osobe koje su najbliže djetetu, njegovi roditelji te ostala rodbina, kako i odgojitelji koji također sudjeluju u odgoju i obrazovanju bi se trebali od najranije dobi posvetiti djetetu, biti uz njega, poticati njegov cjelokupan razvoj te mu se posvetiti jer dijete treba svu potporu kako bi uspjelo u razvoju te kako bi se razvilo na pravilan način. Okolina u kojoj se nalazi ima veliki utjecaj na pravilan razvoj kao i na razvoj govornog stvaralaštva, djetetu je potrebno poticajno okruženje te prisutnost odraslih osoba koje bi mu bile uzor u odrastanju te govorni uzor. Prve tri godine života su najbitnije jer se u tom razdoblju najviše razvija govor te je rano djetinjstvo razdoblje vrlo intenzivnog usvajanja jezika.

Govorno stvaralaštvo kao i cjelokupni djetetov razvoj može se poticati na razne načine, a jedan od djeci zabavnih, zanimljivih i jednostavnih načina je uz pomoć igre, čitanja slikovnica, pjevanja pjesmica i brojalica, zagonetki ili jednostavnim svakodnevnim razgovorom s djetetom. Predškolsko dijete većinu svog vremena provede u igri te se njegov razvoj, nova znanja i vještine najbolje potiču tijekom igre ili elementima igre. S toga dijete će razviti govor igrajući se samostalno, s roditeljima, s vršnjacima ili s drugim odraslim osobama u svojoj bliskoj i široj okolini.

U radu će biti opisano dječje govorno stvaralaštvo, kako se djetetov govor razvija od rođenja pa sve do sedme godine života, spomenut ćemo i neke od govornih poremećaja koji se mogu razviti kod djece predškolske dobi, kako kod djece potaknuti razvoj govora, te kako potaknuti pravilno dječje govorno stvaralaštvo kroz igru kao i nekoliko primjera igara uz pomoću kojih se može potaknuti djetetov govorni razvoj.

1. Govor

Govor je temeljno sredstvo ljudske komunikacije koji služi za uspostavljanje komunikacije, za samoizražavanje vlastitih želja i potreba. Uz pomoću govora čovjek iznosi svoje misli i osjećaje drugim osobama, svoja pitanja i odgovore, dobivaju se informacije o govorniku, o njegovom spolu, starosti, porijeklu, a čak možemo dobiti i informacije o čovjekovom zdravstvenom i emocionalnom stanju.

Definira se kao optimalna zvučna ljudska komunikacija koja je oblikovana ritmom rečenica, riječi i slogova, odnosno kombinacija glasa i teksta te iz tog razloga govor smatramo izrazom posebnog, govornog raspoloženja, to je sustav verbalnog i neverbalnog znakovlja od kojih svako ima neko svoje značenje i koristi se u međusobnoj komunikaciji između ljudi. Svaka kultura ima svoj govor koji je specifičan sam po sebi te se razlikuje od govora drugih kultura, a njime se može saznati kojem narodu netko pripada te o kulturi kojoj pripada pojedina osoba (Velički, 2009).

Autorica Šego (2009) objašnjava da se dijete upoznaje s govorom samim dolaskom na svijet te svoje prve riječi izgovara u dobi od 10 do 13 mjeseca, a prve tri godine djetetova života su najintenzivnije za njegov jezično - govorni razvoj. Kako bi pravilno razvilo svoje govorno stvaralaštvo, potrebno je da dobije potporu i poticaj svoje okoline u kojoj živi i kojoj pripada, svako dijete može steći temelje te naučiti bilo koji jezik i zajedničkim utjecajem verbalnog ponašanja drugih osoba u okolini i razvoja djetetovih kognitivnih sposobnosti, njegov govor postaje sve razvijeniji. Prava komunikacija djeteta s njegovom okolinom počinje već u majčinoj utrobi kada dijete čuje zvučni podražaj i odgovara kretanjem ili udaranjem, prvi način djetetove vokalne komunikacije je plač koji se javlja već nakon rođenja, a novorođenče koje nema mogućnost govora, plačem iznosi svoje želje i potrebe, boli i strahove. Ona djeca koja vokalno komuniciraju s drugima i koju odrasli potiču na razgovor i pružaju potporu, pokazuju višu razinu jezičnog razvoja i lakše usvajaju govor i sposobnost govorne komunikacije; predškolsko dijete prolazi kroz dvije faze a to su predjezična i jezična faza (Šego, 2009).

1.1. Predverbalno i verbalno razdoblje

Govorni razvoj djeteta se može pratiti preko dvaju osnovnih govornih razdoblja, predverbalnog i verbalnog. Predverbalno razdoblje je razdoblje koje se javlja od djetetova rođenja do njegove prve smislene riječi, a verbalno je razdoblje koje počinje od djetetove prve smislene riječi do automatizacije govora i dalje kroz život.

1.1.1. Predverbalno razdoblje

Dijete već od prvog dana svog rođenja komunicira sa svojom okolinom plačem ili ekspresijom lica te tako odraslina oko sebe signalizira svoje želje i potrebe. Kako je starije iz mjeseca u mjesec, postepeno istražuje svoj glas i počinje se igrati svojim glasom i govornim organima prilikom čega počinje stvarati različite glasove. Prva dva mjeseca malo dijete se glasa krikom, plačem i raznim fiziološkim zvukovima, a prvo glasanje je spontano te je to ujedno odraz fiziološkog stanja djeteta, time započinje faza gukanja. Nakon šestog mjeseca se javlja faza slogovanja u kojoj dijete počinje oponašati glasove koje čuje u svojoj okolini te postaje sve više komunikacijski usmjereno prema njoj. Dijete koje još uvijek nema sposobnost govora, mimikom i gestama, a najčešće pogledom i pokazivanjem prstima na određene predmete od drugih traži ono što želi.

Predverbalno razdoblje prema Posokhova (1999) se dijeli na četiri faze; a to su: predgovorno razdoblje (do 2. mjeseca, reflektivno, spontano glasanje; fiziološki krik, plač, uzdah, kašljanje; traje do djetetovog 8. tjedna), komunikativno glasanje (do 5. mjeseca, smijeh i gukanje; razvoj emotivne komunikacije; dijete počinje reagirati na glasove svojih roditelja; oko 12. tjedna se javlja gukanje, a nakon četvrtog mjeseca javlja se prva imitacija glasova), razdoblje vokalizacije (5. - 8. mjesec, razvoj vokalnog sustava), faza brbljanja (8.-12. mjesec, slogovno glasanje, javlja se aktivno slogovno brbljanje koje pospješuje djetetovu socijalizaciju, jednogodišnje dijete počinje bolje razumijevati govor okoline).

1.1.2. Verbalno razdoblje

Verbalno razdoblje u razvoju govora se javlja između 12. i 18. mjeseca kada se javljaju prve riječi. Krajem druge godine dijete oblikuje svoju prvu smislenu rečenicu koja se može sastojati od samo dvije riječi. Nakon pojave prve rečenice dijete počinje savladavati gramatiku i napreduje u razvoju govora. Dijete od tri i pol godine sastavlja rečenicu od tri ili većeg broja riječi, u svom govoru rabi sve vrste riječi i sve bolje savladava gramatiku materinskog jezika. Posokhova (2010) navodi da jednogodišnje dijete barata s nekolicinom riječi, dok dvogodišnjak u svom vokabularu ima 200 do 300 riječi, a trogodišnjak 1500 do 2000 (Posokhova, 2010:4).

1.2. Razvoj govora djece predškolske dobi

Govor se kod djece razvija samostalno te nesvjesno od djetetove najranije dobi; razvija se od samog rođenja, postepeno se razvija i traje cijeli život. Od velike je važnosti poznavati djetetov govorni razvoj, svakodnevno komunicirati s njim, uključivati ga u komunikaciju i slušati što nam želi reći ili poručiti, te naravno poticati njegov govor. Stručnjaci kažu kako se kod djece govor razvija već u majčinoj utrobi kada može raspoznati govor majke od govora nepoznate osobe te da čak može i raspoznati strane jezike.¹

Komunikacija majke i djeteta započinje već u utrobi, majka osjeća svaki djetetov pokret, a dijete osluškuje majčine otkucaje srca, osluškuje majčino disanje i tako se prilagođava na njen životni ritam i tako polako počinje upoznavati svijet kojemu će kasnije pripadati. Privrženost i bliskost majke i djeteta je osnova emocionalne veze i na njoj se stvara temelj adekvatne socijalne stimulacije koja je neophodna za djetetov razvoj govora u ranom djetinjstvu.

Razvoj govora djece se može pratiti kroz dva osnovna razdoblja, a to su: predverbalno (od rođenja do prve riječi sa značenjem) i verbalno (od prve riječi sa značenjem do automatizacije govora).

U nastavku slijedi razvoj govora djece od samog rođenja pa sve do sedme godine prema Apel i Masterson (2004).

¹ Dostupno na: (https://www.academia.edu/9136631/Djecije_govorno_stvaralastvo_1) Pristupljeno: [25.6.2021]

1.2.1. Razvoj govora djece od rođenja do 2 godine

Autori Apel, Masterson (2004) objašnjavaju da se govor kod djece počinje javljati već od samog rođenja, a do prve godine dijete već počinje izgovarati prve smislene riječi. Razdoblje do druge godine djetetova života je najzanimljivije razdoblje jer djeca od samog rođenja počinju proučavati svijet oko sebe i počinju komunicirati sa svojom okolinom. Do kraja razdoblja razumiju razgovore svoje okoline i riječi iz knjiga koje im se čita. Slijed razvoja govora od rođenja do druge godine djetetova života: (prema Apel, Masterson, 2004)

- 0 – 3 mjesec:
- Dijete iznosi svoje želje, potrebe i osjećaje različitim plačem kada ima različite potrebe; odnosno načinom plača iskazuje svoje potrebe, guguće, te se smiješi kada vidi poznatu osobu
- 4 – 6 mjesec:
- Dijete počinje ispuštati zvukove koji sve više počinju nalikovati glasovima koji čine riječi, koristi sve više raznih glasova, a među kojima su p, b, m.
- Glasom vokalno pokazuje svoje potrebe i osjećaje; izražava veselje i razočarenje
- Tijekom igre ili kada ostane samo, dijete stvara zvukove grgljanjem
- 6 – 12 mjesec:
- Dijete počinje izgovarati prve smislene riječi i brbljanje zvukova ima dugačke i kratke skupine glasova; prve riječi mogu biti: „mama, tata, pa-pa“
- Umjesto plačem i neplačećim govorom služi se govorom da privuče pažnju i zadrži pozornost
- Reagira na svoje ime kada ga netko pozove i reagira na imena članova obitelji
- 1 – 2 godine:
- Dijete te dobi razumije 150 do 200 riječi i može izgovoriti oko 50 riječi koje su uglavnom imenice
- Pokazuje dijelove tijela i objekte za koje ih pitamo u razgovoru, iz knjiga ili slično
- Pokušavaju razgovarati jednostavnim riječima, plačući, pokazujući i govorom tijela
- Upotrebljava razne suglasnike na početku riječi

1.2.2. Razvoj govora djece od 2 do 4 godine

Djetetov vokabular se počinje brzo povećavati i svakodnevno uče nove riječi. Govor će postati sve jasniji i moći će ga se lakše razumjeti što bude govorilo. U ovom razdoblju djeca počinju mijenjati način igre, vole rješavati probleme te se iz tog razloga sve više koriste raznim zagonetnim igračkama (Apel, Masterson, 2004).

- Često upotrebljava 3 – 4 ili više riječi tijekom razgovora i kada traži nešto
- Osobe koje ga dugo vremena slušaju, razumiju što želi reći
- Odgovara na pitanja s „da“ i „ne“, postavlja pitanja poput „Što se dogodilo?“, „Gdje je lopta?“, „Zašto, kada i kako?“
- U rečenici izgovara brojeve („dva autića“)
- Često traže i privlače pozornost prema predmetima, imenujući ih
- Prepričava što se dogodilo u vrtiću ili u drugoj okolini izvan kuće i u slikovnici
- shvaćaju da njihove riječi imaju značenje i da izazivaju reakcije kod drugih ljudi
- Lako govori, bez ponavljanja slogova ili riječi
- Pričaju sami sa sobom

1.2.3. Razvoj govora djece od 4 do 6/7 godine

- Djeca u tom razdoblju pričaju priče držeći se iste teme kroz priču
- Lako i sigurno započinje komunikaciju s drugom djecom kao i s odraslima
- Glasove poput l, r, č, ć, š, ž, dž i đ izgovara s malim poteškoćama, a ostale glasove izgovara lako bez problema
- Služi se istom i pravilnom gramatikom kao i ostali članovi obitelji
- Glas je jasan i razgovijetan kao i u ostalih vršnjaka
- Tijekom razgovora u svojim rečenicama iznosi mnoge pojedinosti, npr. „Najviše se volim igrati svojim autićem.“

1.3. Govorni poremećaji

Kod djece se mogu ponekad uočiti problemi u razvoju govora. Nedovoljno usvojen jezični sustav može ograničavati utjecaj okoline na dijete i djeteta na okolinu što može dovesti do promjena u uspješnosti učenja i njegova ponašanja.

Autori Apel, Masterson (2004) smatraju da je razdoblje u kojem dijete najintenzivnije usvaja govor i jezični sustav ujedno i najranjivije i najpogodnije za nastanak jezično – govornih poteškoća. Kod neke djece se mogu pojaviti poteškoće u izgovoru čiji se govor ponekad teško razumije, kod neke djece se mogu pojaviti poteškoće sa sluhom, a neka djeca jednostavno ne mogu razumjeti govor drugih.

Dijete s govornim poteškoćama treba pozornost kako bi što bolje usavršilo svoj govor, jako je važno da se rano otkriju odstupanja u razvoju govora, jer govor i razvoj djetetova govornog stvaralaštva je od velike važnosti u daljnjoj komunikaciji, obrazovanju kao i u svakodnevnom životu. U nastavku će biti opisana neka stanja i sindromi kod kojih se najčešće javljaju zaostajanje u govornom razvoju predškolske djece, te će biti objašnjeni neki od govornih poremećaja (prema Apel, Masterson, 2004).

1.3.1. Usporeni razvoj govora

Usporeni govorni razvoj se odnosi na to da se dijete do svoje treće - četvrte godine života uopće ne upotrebljava govorom; razvoj govora je u zaostajanju. Uz usporeni govorni razvoj također se može pojaviti zaostao razvoj govora ili nedovoljno razvijen govor. Kod usporenog razvoja govora smatra se da dijete zaostaje s govorom u vrijeme dok je još govor u razvoju do treće – četvrte godine; zaostajanje u razvoju govora se odnosi na djecu od treće do šeste – sedme godine; dok se nedovoljan razvoj govora odnosi na djecu u dobi od šest – sedam godina, koja nemaju dovoljno razvijen govor, rečenice su kratke i gramatički netočne (Apel, Masterson, 2004).

Prema Apel, Masterson (2004) dijete koje ima usporen razvoj govora također se susrećuje s izostankom razvoja rečenice. U rečenicama izostaju vezne riječi, prijedlozi, veznici, a izgovor glasova zaostaje za izgovorom njihovih vršnjaka. Roditelji najčešće razumiju govor djeteta, te ako primijete usporen razvoj govora, poželjno je da se obrate za pomoć logopedu koji će uz nekoliko rehabilitacija pospješiti djetetov govor.

1.3.2. Dislalija

Prema Apel, Masterson (2004) dislalija je nemogućnost ili nepravilnost izgovora pojedinih glasova, poremećaj artikulacije ili poremećaj izgovora koji se najčešće javlja u vidu ispuštanja glasova ili nekih pojedinih dijelova, međusobnom zamjenom glasova te iskrivljenim načinom izgovora glasova. Dislalija se najčešće javlja kod djece s rascjepom nepca jer je kod njih cijeli glasovni i govorni sustav poremećen, ali ostala odstupanja su blaža te se najčešće radi o skupinama glasova ili njihovim kombinacijama, ali rijetko o cijelom izgovornom sustavu.

Djeca najčešće imaju problema u izgovoru frikativa S, Z, Š, Ž, afrikativa C, Č, Ć, DŽ, Đ te glasova R i L, a poremećaji se dijele u skupine: *sigmatizam* (s, z, c, š, ž, č, dž, đ), *rotacizam* (glas r), *lambdacizam* (l, lj), *kapacizam i gamacizam* (k i g), *tetacizam i deltacizam* (t i d), *tetizam* (t prelazi u d) i *etacizam* (samoglasnik e).

Djeca u dobi između tri – tri i pol godine bi trebali ispravno izgovarati glasove b, p, d, t, g, k, n, m, f, j, v, l, h, a, e, i, o, u, dok glasove c, z, s, č, ć, ž, š, đ, dž i nj bi trebala ispravno izgovarati djeca starija od četiri – četiri i pol godina, dok glasovi r i lj bi se trebala znati izgovarati do pete godine (Apel, Masterson, 2004).

1.3.3. Mucanje

Mucanje je jedan od govornih poremećaja koji je vrlo lako uočljiv i prepoznaje se zbog specifičnih manifestacija i karakteristika, a neke od njih su: produžavanje glasova, ponavljanja dijelova riječi ili rečenice, neadekvatne pauze, zastoji u govoru, ubacivanje različitih glasova, poštapalice te uobičajno dulje trajanje govora. Djeca i osobe koje imaju poremećaj mucanja, znaju što žele reći, ali uz sve manifestacije i karakteristike mucanja i disanja nastaju teškoće.

Autori Apel, Masterson (2004) objašnjavaju kako se mucanje najčešće može pojaviti kod djece između druge i pete godine života, zbog razvoja kontrole govora, naglog razvoja rječnika i gramatike, ali se također može pojaviti zbog stresa u obitelji ili široj djetetovoj okolini. Ako se kod djeteta primijeti mucanje, ne smije se ignorirati; kada nešto želi reći potrebno mu je dati dovoljno vremena, te ako ga se ne može razumjeti treba ga zamoliti ako može ponoviti to što je reklo.

1.3.4. Brzopletost

Brzopletost se smatra poremećajem pripremnih misaonih procesa koji prethode govoru, ali zbog jezičnih neuravnoteženosti zadire u sve ostale kanale koji su odgovorni za komunikaciju.

Apel, Masterson (2004) objašnjavaju da je kod brzopletosti glavna karakteristika ubrzani tempo govora u odnosu na onaj tempo govora kakav bi uistinu trebao biti. Kod djece s poremećajem brzopletosti govor je nedovoljno razvijen, odnosno površno je razvijen zato što ne pružaju dovoljno pažnje i pozornosti na učenje govora. Dijete koje je tijekom govora brzopleto, je kao i svako dijete, simpatično, nemirno, otvoreno i vedro, dijete koje teško prihvaća norme okoline te mu svaka igra brzo dosadi. Kako se govor uči slušajući, djeca brzopletaši govor također nauče brzopleto jer na njega nisu obraćala veliku pažnju; nisu svjesna svog poremećaja nego su jako komunikativna i otvorena. Ovaj govorni poremećaj karakterističan je po izrazitom produživanju samoglasnika, kao i svih ostalih glasova te je također karakteristična usporenost cjelokupnog ritma i tempa govora. Dijete koje ima ovaj poremećaj je samo po sebi usporeno i tromo te je potrebno puno ga poticati (Apel, Masterson, 2004).

2. Dječje govorno stvaralaštvo

Dječje stvaralaštvo se dijeli na nekoliko vrsta, a to su: likovno, glazbeno, govorno i tjelesno stvaralaštvo. Vještine i sposobnosti koje je potrebno razviti kako bi se unaprijedilo dječje stvaralaštvo su: motorne, glazbene, jezične, likovne, matematičke i logičke. Kroz stvaralaštvo djeca izražavaju svoju kreativnost i maštu, iz tog razloga je poseban oblik rada kojim djeca stječu nove sposobnosti i vještine.

Prema Stevanović (2001) je značajna komponenta u ukupnom dječjem razvoju, a uz pomoć stvaralaštva djeca imaju priliku upoznati svoje mogućnosti, pretvoriti pozitivnu sliku o sebi, iskazati i dokazati svoje mogućnosti i sposobnosti, te potvrditi i dokazati svoju osobnost. Glavnu ulogu u razvoju dječjeg stvaralaštva ima odgojitelj čija je uloga stvoriti pozitivnu atmosferu, motivirati djecu za rad, pohvaliti njihov rad i osigurati potrebna sredstva i materijale za razvoj sposobnosti i stvaralaštva. Zadaća odgojitelja je također da djecu potiče na stvaralaštvo ne samo u vrtiću nego i izvan vrtića u svojoj okolini, igre sa svojim roditeljima, braćom i sestrama (Stevanović, 2001).

Govorno stvaralaštvo djece se smatra najtežim i najvažnijim oblikom rada za razvoj govora. Najlakše se može razvijati kroz igru koja se može javiti spontano ili pod utjecajem odraslih, roditelja ili odgojitelja, a za igru djeca su uvijek raspoložena i spremna i željno žele sudjelovati u takvim vrstama igara, naravno kao i u svakoj drugoj igri. Može se koristiti za rad na svim elementima koje služe za razvoj govora; spontano se javlja kod djece kao spoj igre glasova, riječi, stvaralačkoga pričanja, građenje stihova te bogaćenja rječnika. Ono obuhvaća sve vrste govornih igara, kao što su igre rimovanja i izmišljanje riječi koje se mogu povezati u stihove i cjelovite dječje pjesmice, igre pričanja i povezivanja riječi i rečenica. Igre i vježbe za razvoj govora često imaju i odgojno - obrazovne ciljeve i zadatke. Kako bi mogli potaknuti govorno stvaralaštvo kod djece možemo im predložiti da odaberu jednu svoju omiljenu igračku, stave je ispred sebe, da ju proučavaju, poigraju se s njom, svojim riječima ju opišu, sastave kratku priču vezano za igračku te tu priču kasnije prepričaju drugima, također, djeci možemo pokazati neku sliku i potaknuti ih da pokušaju ispričati kratku priču na temelju te slike koju proučavaju.²

² Dostupno na: [https://www.academia.edu/9136631/Djecije_govorno_stvaralastvo_1] Pristupljeno: [25. svibnja 2021]

3. Poticanje govornog stvaralaštva kod djece predškolske dobi

Razvoj govornog stvaralaštva se kod djece može razvijati i poticati na nekoliko načina, pjevanjem dječjih pjesmica i brojalica, čitajući slikovnice, pričajući i izmišljajući priče što dovodi do poticanja mašte i razvoja govorno-jezičnog izražavanja, opisivanjem predmeta ili svakodnevnih aktivnosti, stvaranjem novih rima i melodija, imitacijom svakodnevnih radnji (npr: „kako se glasaju pojedine životinje“), simboličkom igrom (neki predmet predstavlja nešto drugo, npr. „stol predstavlja bubanj i dijete rukama lupa po stolu zamišljajući da svira bubanj“) te raznim igrama pretvaranja, igrama s rukama i prstićima i dr.³

Kako bi se što bolje potaknuo govor djece važno je učenje govora provoditi kroz šalu, igru i zabavu kako bi dijete uspješnije doživljavalo zvukove, riječi i rečenici, kako bi se stvorila pozitivna atmosfera i kako bi se dijete zainteresiralo za svijet koji ga okružuje. Poticati govor se također može tako da roditelj/odgojitelj djeci prepričava ili opisuje neke događaje kako bi dijete usmjerilo pažnju na njegov govor i razvilo interes za slušanje priče te kako bi moglo postavljati pitanja, osmisliti kraj priče ili dodati neke detalje. Poželjno je da roditelji/odgojitelji aktivno djecu uključuju u razgovor i da im daju do znanja da ih zanima što želi reći i uvažavati ih kao sugovornike. Važno je da ih se ne forsira u ničemu, već da ih se pusti da postepeno napreduju u razvoju govora.⁴

Tijekom pjevanja pjesmica i brojalica koriste se razni pokreti i geste i pjevanje uz pokrete, pjesmice poput „Kad si sretan“, „Tata prstić“, „Pet malih majmuna“ ili brojalice kao što su „Boc, boc iglicama“ i druge. Dijete potičemo na slušanje različitih zvukova i šumova te na njihovo razlikovanje, oponašanje i imenovanje. Tijekom boravka u nekoj prostoriji ili vani u prirodi djetetu imenujemo predmete, aktivnosti, osobe koje vidimo, dijelove tijela koji se nalaze oko nas tako će dijete usmjeriti pažnju na predmete koje imenujemo i tako će usvajati nove riječi i bogatiti svoj rječnik. Djeci možemo pričati priče o sebi, o svom djetinjstvu, postavljati otvorena pitanja, te zadovoljavati njihove potrebe za novim saznanjima i pronaći vremena za odgovoriti na sva djetetova pitanja.⁵

³ Dostupno na: (<https://www.harfa.hr/kako-poticati-rani-razvoj-govora-i-komunikacije/>)

⁴ Dostupno na: (<https://www.harfa.hr/kako-poticati-govorno-jezicni-razvoja-djeteta/>)

⁵ Dostupno na: (<https://www.dv-lojtrica.hr/kako-poticati-djetetov-jezicno-govorni-razvoj/>)

Pristupljeno: [25. svibnja 2021]

3.1. Poticanje razvoja govora od rođenja do šeste godine

Za djecu je od velike važnosti da ih se uključuje u razgovor i sluša te da se potiče njihov razvoj govora. Za roditelje je bitno da potiču razvoj svog djeteta na najbolji mogući način kao i da potiču djetetov razvoj govora. Kako bi se govor što bolje razvio djecu se potiče da sluša različite zvukove i šumove, da ih pokušaju razlikovati, oponašati i imenovati; činjenica je da se jezik uči kroz komunikaciju, slušanje i oponašanje te je to od velike važnosti za djetetov razvoj govora.

Dijete se može poticati govornom komunikacijom putem razgovora, te se također može poticati i neverbalnom komunikacijom uporabom gesta, te pokazivanjem prstom na razne predmete iz okoline uz imenovanje predmeta koji se pokazuju. Stariju djecu se može poticati razgovorom o nekim davnim događajima ili o onome što se trenutno događa.

U nastavku slijede načini poticanja govora kod djece od rođenja do sedme godine⁶.

a) Poticanje razvoja govora od rođenja do 2 godine djetetova života:

- Djecu poticati na uspostavljanje vizualnog kontakta (tijekom razgovora djecu gledati u oči čime mu se povećava pozornost, te se povećava šansa da dijete ponovi to što je netko rekao)
- Poticati na igru govorom (proizvoditi razne zvukove i glasove, te dodavati melodiju (ma ma, ba ba ba), te ih poticati da proizvode samoglasnike
- na imenovanje dijelova tijela pokazujući fotografije ili na konkretnom primjeru pokazivajući vlastito tijelo
- Tijekom svakodnevnih aktivnosti (kupanja, hranjenja, odijevanja) razgovarati s djetetom, govoriti što radimo, gdje će se ići i što će se raditi gdje idemo...
- Djecu poticati na svaki pokušaj komunikacije
- Poticati na onomatopeju, raditi na audio-vizualnoj percepciji (gledajući slike životinja, pokazati na životinju i reći kako se glasa ta životinja; npr: ovca „bee“)

⁶ Dostupno na: <https://www.djecjivrticizlatnalucica.hr/za-roditelje/40-kako-poticati-razvoj-govora>
[Pristupljeno: 25. svibnja 2021.]

b) Poticanje razvoja govora od 2 do 4 godine:

- Djecu poticati na razlikovanje pojmova veliko/malo, blizu/daleko, dobro/loše
- na pridruživanje istih boja
- prepričavanje kratkih događaja ili priča
- uključivanje u kratke dijaloge
- prebrojavanje stvari
- slušanje govorno ritmičkih brojalica, pjesmica i njihovo izvođenje
- Djecu poticati na razgovor da izraze svoje želje; pitati ih neko pitanje što žele te da sami odluče („Želiš li jesti jabuku ili bananu?“, „Želiš li se igrati loptom ili autićima?“)
- Djecu poticati da počnu razvrstavati poznate stvari u njihove kategorije (odabrati neku stvar, pitati dijete kako se zove te kako i gdje se koristi; npr: „To je moj bicikl, njime se vozim po okolici.“)
- poticati da razumije i da uvijek može pitati sve što ga zanima

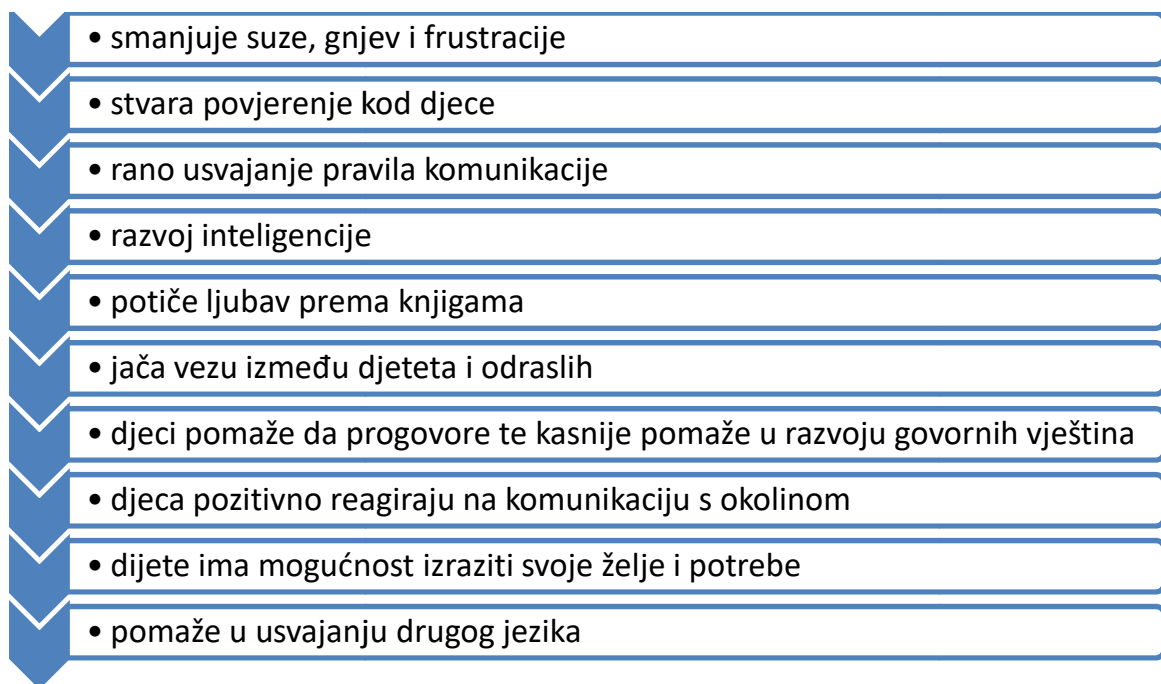
c) Poticanje razvoja govora od 4 do 6 godine:

- Djecu poticati da samostalno daje naloge i direkcije, odrasli trebaju slijediti dijete kako bi nam objasnilo kako se nešto otprilike radi; npr: djeca će nam pokazati kako se gradi toranj od kockica
- Djetetu predstavljati nove riječi, ponuditi mu definiciju te riječi te ju upotrijebiti u rečenici koja će biti djetetu lako razumljiva
- Djecu poticati i na aktivnosti u kuhinji koje su sposobna samostalno obaviti i koja nisu teška i komplicirana njihovim sposobnostima; npr. posložiti salvete na stol, donijete neke lagane i jednostavne predmete
- Potaknuti ih kako postoje suprotnosti i suprotni predmeti, pojave i slično; npr. Djeci reći kako lopta ne pripada istoj kategoriji kao i banana, jer nije za jelo i nije voće, već se s njom može igrati
- Djecu poticati na razgovor tijekom raznih svakodnevnih aktivnosti, poput kupovine, jela i drugih aktivnosti
- Poticati na verbalizaciju; pustiti ih da izgovore neke riječi na svoj način, te ako dijete nije pravilno izgovorilo neku riječ poželjno je ispraviti dijete kako bi kasnije znalo kako se pravilno ta riječ izgovara

3.2. Poticanje razvoja govora uz Baby Sign

Baby Sign je znakovni jezik za malu djecu; to je niz jednostavnih gesta i pokreta kojima mala djeca komuniciraju sa svojom okolinom o stvarima koje ne znaju izgovoriti; to je znakovni jezik koji djetetu pomaže u razvoju govora i njihove inteligencije. Baby Sign razvile su psihologice dr. Acredolo i dr. Goodwyn i koristi se već 25 godina, a nastao je kao spoj znakova iz Američkog znakovnog jezika za osobe oštećenog sluha, djeci prilagođenih znakova iz znakovnog jezika te gesta.. Uz pomoć Baby Signa dijete dobiva mogućnost podijeliti svoj doživljaj svijeta koji ga okružuje sa svojom okolinom te djeca imaju priliku puno lakše steći samopoštovanje i samopouzdanje, te se također uz pomoć Baby Signa potiče intelektualni razvoj te razvoj receptivnog i ekspresivnog govora. (Cimaš, 2015).

Znakovni jezik uz prednost što utječe na djetetov razvoj također ima i druge prednosti koje su prikazane u slici 1. Prednosti znakovnog jezika (Cimaš, 2015):

-
- smanjuje suze, gnjev i frustracije
 - stvara povjerenje kod djece
 - rano usvajanje pravila komunikacije
 - razvoj inteligencije
 - potiče ljubav prema knjigama
 - jača vezu između djeteta i odraslih
 - djeci pomaže da progovore te kasnije pomaže u razvoju govornih vještina
 - djeca pozitivno reaguju na komunikaciju s okolinom
 - dijete ima mogućnost izraziti svoje želje i potrebe
 - pomaže u usvajanju drugog jezika

Slika 1. Prednosti znakovnog jezika

Baby Sign se može naučiti lako i jednostavno uz pomoću knjiga te pronalaskom informacija na internetu ili uz pomoć Baby Sign Radionica za roditelje koje se održavaju diljem Republike Hrvatske, a program se primjenjuje u hrvatskim vrtićima, bolnicama i ustanovama koje su specijalizirane za rad s djecom s teškoćama u razvoju. Djeca s teškoćama u razvoju nemaju mogućnost komunikacije te uz pomoć znakovnog jezika imaju priliku komunicirati sa svojom okolinom. Koristan je djeci koja ne mogu razviti svoj govor, čiji se govor usporeno razvija, koja nerazumljivo govore, za djecu koja su sramežljiva, te za djecu s Down sindromom, autizmom te ADHD sindromom. Koriste ga djeca kao i odrasli. Uz pomoć znakovnog jezika mogu se pokazati neke riječi bez korištenja verbalne komunikacije, kao npr. „ne znam“ (slijeganjem ramena), „da i ne“ (klimanjem glave gore – dolje, lijevo – desno)... Djeca također imaju mogućnost samostalno osmisliti vlastiti znak za neki pojam.

3.2.1. Znakuj, pjevaj i igray se 1, 2

Znakuj, pjevaj i igray se je radionica organizacije **Baby Signs® Croatia** na kojoj se uz pomoć certificiranih Baby Signs instruktora, kroz pjesmice i kroz igru može naučiti komunicirati znakovnim jezikom. Radionice su namijenjene za djecu u dobi od 10 do 30 mjeseci. Radionica obuhvaća 6 sati koji se raspoređeni kroz 6 tjedana.

Na Baby Signs® radionicama roditelje će educirati instruktori kako bi uspješno razvili komunikaciju te kognitivne i motoričke sposobnosti svoje djece, te kako bi učili kroz iskustvo drugih roditelja. Djeca će imati priliku naučiti vesele dječje pjesmice, upoznati će BeeBo-a, znakujućeg medvjedića koji pomaže naučiti znakove, te će na radionicama obrađivati odabrane teme iz svakodnevnog života.

Radionica Znakuj, pjevaj i igray se ima bogati sadržaj, a na radionicama se mogu raditi sljedeće aktivnosti i sadržaji:

- Teme iz svakodnevnog djetetova života i djetetove svakodnevne rutine: vrijeme spavanja, kupanja, jela, oblačenja te vremena provedenog u parku
- Učenje 37 znakova koji su najvažniji u djetetovoj svakodnevici
- Druženje s obitelji, stjecanje novih prijateljstava te razmjena iskustava među roditeljima
- Učenje kroz zabavu te zabavne igre koje vodi znakujući medvjedić Beebo
- Igre koje potiču važne jezične, kognitivne, emocionalne te socijalne vještine djece
- Praktično vježbanje znakova kroz vesele Baby Sign® pjesmice

Na radionici *Znakuj, pjevaj i igray se 2* dijete putem zabavnih pjesmica, igara i aktivnosti uči novih 36 znakova, te uz pomoć znakujućeg medvjedića BeeBo-a djeca i roditelji naučit će znakove za apstraktne pojmove kao što su osjećaji, sigurnost i rođendan.⁷

⁷ Dostupno na: <http://www.babysigns.hr/radionice/> [Online] Pristupljeno: [25. Svibnja 2021.]

3.3. Dječji centar „Logos“

Dječji centar „Logos“ je udruga koja je osnovana 2006. godine na području Brodsko–posavske županije. Cilj udruge je provedba različitih preventivnih, edukacijskih i rehabilitacijskih programa s djecom predškolske i rane školske dobi, a najveći dio aktivnosti usmjeren je na prevenciju odstupanja u govorno – jezičnom razvoju u vidu provođenja igraonica uz pomoću kojih se potiče razvoj govora i predčitačkih vještina koje su namijenjene djeci predškolske i rane školske dobi.

Uz pomoću raznih projekata, prostor su uredili i opremili didaktičkom opremom, slikovnicama, stručnom literaturom, dijagnostičkim materijalima te računalima. Dječji centar „Logos“ je u suradnji s ustanovom Dječji vrtić Ivana Brlić Mažuranić iz Slavenskog Broda započela provoditi edukacijska predavanja i radionice za odgojitelje koje su provodile stručne suradnice udruge.

3.3.1. Dječji klub Gita

Dječji klub Gita je predškolski program koji se provodi u Logos centru u okviru Kraćeg programa za poticanje razvoja jezika, govora i predčitačkih vještina s djecom predškolske dobi koji potiče djetetov cjelokupni psihofizički i socijalni razvoj kroz samostalno sudjelovanje u svim aktivnostima i sadržajima koji su usmjereni na stimulaciju razvoja komunikacije i svih područja za razvoj jezika i govora.

Ovaj odgojno obrazovni program usmjeren je na interese i potrebe djece pri čemu je uvažena osobnost i specifičnost razvoja djeteta kroz poticanje samostalnosti i kreativnosti u izražavanju što se temelji na poštivanju prava na različitost; dakle usmjereni su na jačanje jezičnog razumijevanja i izražavanja (razumijevanje govornih uputa, usvajanje predčitačkih vještina, slušanje i pripovijedanje stihova i brojalica), također potiču razvoj neverbalnih komunikacijskih sposobnosti te komunikacija kroz različite oblike stvaralaštva kao što su: scensko, glazbeno i likovno izražavanje. Kraći program za poticanje razvoja govora, jezika i predčitačkih vještina verificirala je Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Program se provodi u tri dobne skupine, a skupine su *Plava zvijezda*, *Srebrni vrtuljak* i *Zlatna trublja*. Program za sve dobne skupine provodi se pet puta tjedno po tri sata tijekom školske godine.⁸

⁸ [Online] Dostupno na: (<https://www.centar-logos.hr/djecji-klub-gita/>) .Pristupljeno: [26. svibnja 2021.]

- *Plava zvijezda*: program se provodi za djecu mlađe dobne skupine u dobi od 3 do 4 godine. Program je usmjeren na poticanje jezično – govornog razvoja i komunikacije, te pomaže u izgradnji jezičnih sposobnosti, pruža podršku i povjerenje djetetu da na zanimljiv način razvija svoje potencijale. Primjenom Montessori pribora i principa, kroz strukturirane aktivnosti koje su primjerene ranoj dobi, dijete se potiče i usavršava na prirodan i pravilan razvoj jezika i govora te obogaćivanje rječnika.
- *Srebrni vrtuljak*: program se provodi za djecu srednje dobne skupine u dobi od 3 do 5 godina. Program je usmjeren na poticanje jezično – govornog razvoja i komunikacije, te pomaže u izgradnji jezičnih sposobnosti, pruža podršku i povjerenje djetetu da na zanimljiv način razvija svoje potencijale.
- *Zlatna trublja*: program se provodi za djecu starije dobne skupine u dobi od 5 do 7 godina. Ovo je također grupni program „Priprema za školu“ kojemu je cilj djeci olakšati usvajanje vještina čitanja, pisanja i računanja kroz igru uz Montessori pribor i slikovne materijale. Aktivnosti su sadržajno i metodički prilagođene predškolskoj dobi koje su usmjerene na usvajanje predvještina koje su potrebne za čitanje i pisanje, uz poticanje razvoja fonološke svjesnosti, usvajanja prostornih i vremenskih relacija, vizualne percepcije, te stjecanje samostalnosti i samopouzdanja djeteta.⁹

⁹[Online] Dostupno na: (<https://www.centar-logos.hr/djecji-klub-gita/>) .Pristupljeno: [26. svibnja 2021.]

4. Igra

Autorica Duran (2005) smatra kako je igra temeljna aktivnost djetinjstva; primarni način učenja o sebi te o svijetu oko sebe; najizrazitiji oblik dječje aktivnosti koja je spontana, slobodna i dobrovoljna, samostalna ili u društvu; a značaj se može sagledati kroz više aspekata kao što su: socijalni, emocionalni, tjelesni i spoznajni razvoj djeteta. Igra je oblik i sredstvo odgoja djeteta, tj. ona je oblik ranog obrazovanja djeteta. Kroz igru dijete razvija osjećaj sigurnosti, samostalnosti, samokontrole, kompetencije te motoričke, socijalne, emocionalne, kognitivne te govorne vještine i uz pomoću igre jača svoje samopouzdanje (Duran, 2005).

Klarin (2017) objašnjava kako dijete kroz igru izražava radoznalost, fizičku aktivnost, osjetljivost te potrebu za suradnjom i zajedništvom sa svojom okolinom i onima koji sudjeluju u nekoj igri; dijete kroz igru uči, razvija se, otkriva sebe i svijet oko sebe putem pokušaja i pogrešaka, putem eksperimentiranja s raznim materijalima, zvukovima, istraživačkim i drugim načinima te igrom uloga. Za djecu, djetinjstvo bez igre i druženja s prijateljima i ostalim članovima obitelji i drugima iz djetetove okoline je nezamislivo jer ono od rođenja istražuje svijet i otkriva svoje mogućnosti, a igra je najbolji i primarni oblik učenja o sebi, drugima i o svojoj okolini. O dječjoj igri postoje različiti aspekti koje se treba sagledati, a neki od aspekata su: *Zašto se neka djeca vole igrati sama?, Što sve igru čini složenijom i bogatijom? te Što se sve o djetetu može naučiti promatrajući njegovu igru?* (Klarin, 2017).

4.1. Karakteristike igre

Igra je fiktivna u odnosu na stvarni svijet, dijete uvodi u svijet mašte i kreativnosti; uz pomoću nje može otputovati u svoj zamišljeni svijet sa zamišljenim likovima i događajima. Dijete se u igri osjeća onako kako se ono želi osjećati; osjeća se nesputano i otvoreno, ima mogućnost slijediti svoju koncepciju i zamišljeni tijek igre s toga ga ne treba prekidati tijekom igre nepoželjnim intervencijama. Za dijete je spontana i slobodna aktivnost koja se može provoditi unutar neke prostorije ili na otvorenom i ne obuhvaća dostizanje nekog specifičnog cilja jer je proces igre važniji od rezultata zato što dijete uči kroz igru.

Klarin (2017) smatra da dijete igru doživljava kao nešto što je ozbiljno jer tako istražuje, kombinira razne stvari i načine, isprobava i koristi različite strategije; djetetu se može pridružiti i odrasla osoba samo ako igru doživljava kao i dijete na zanimljiv, jednostavan i maštovit način te ako uvažava djetetove ideje i zamisli te mu nenametljivo nudi nove mogućnosti. Tijek i ishod igre su često neizvjesni jer igra često dovodi do drugih rezultata i završetaka te je propisana u smislu prihvaćanja dogovora i pravila koja vrijede od trenutnog početka igre među igračima (Klarin, 2017).

Postoje velike razlike u igri odraslih i u igri predškolske djece. Prema Stevanović (2003) igra djece i odraslih se razlikuje po sljedećim karakteristikama:

- Igra kod igrača ispunjava privatne funkcije jer se oslobađaju od napetosti i rješava konflikte te pozitivno regulira psihički, fizički te socio–emocionalni razvoj
- Igra je stimulativno ponašanje s odlikama divergentnosti (organiziranje novih načina ponašanja); neadekvatnosti (ponašanja se suprotstavljaju danoj situaciji) te nekompletnosti (ponašanja su sažeta, ne dostiže se do nekih ciljeva)
- Izvođenje igre u stanju optimalnog motivacijskog tonusa jer se igra razvija u prisutnosti prijatni i prisile te je igra u stanju umjerene psihičke tenzije

4.2. Struktura igre

Postoje puno različitih igara, neke od njih se prenose iz generacije u generaciju i dan danas se znaju igrati, a neke su nastale u današnje vrijeme. Igre prijašnjih generacija i današnje djece se po mnogo čemu razlikuju te se svaka igra po nečemu razlikuje od druge, najčešće se razlikuju po pravilima, po započinjanju i odvijanju igre, o broju sudionika i drugo.

Prema Duran (2003) postoji nekoliko osnovnih elemenata po kojima je svaka igra karakteristična po svojoj trajnosti i ponovljivosti, a osnovni elementi su: pravila, započinjanje igre, tijek odvijanja igre te kraj igre.

- **PRAVILA:** Duran (2003) razlikuje tri vrste pravila, a to su osnovna, specifična te opća pravila igre.

Osnovna pravila igre određuju osnovni tijek odvijanja neke igre, njenu svrhu, te određuju redoslijed osnovnog događanja u igri. Moraju se znati prije samog početka igranja.

Specifična pravila igre nisu određena već se mogu naknadno određivati i dogovarati prije početka igre ili tijekom same igre te ih nije potrebno znati prije samog početka. Pravila se razlikuju od igre do igre.

Opća pravila igre se odnose na ponašanje igrača za vrijeme igre koja se moraju poštovati tijekom igranja.

- **ZAPOČINJANJE IGRE:** Svaka igra ima svoj početak koji je određen prema specifičnim pravilima koja su različita od osnovnih pravila, za neku igru uvijek mogu biti različita. Igra se uglavnom može započeti pozivom osoba s kojima bi se htjeli igrati. Poziv na igru zapravo može biti direktan (pozvati nekoga da se igra s nama možemo na primjer tako da ga otvoreno pitamo "Hoćeš li sa mnom igrati Uno?") ili indirektan (dijete započne neku igru te očekuje da se drugi sami priključe igri).

Uloge u igri mogu se podijeliti na formalan ili na neformalan način. Na formalan način uloge se mogu podijeliti raznim tekstovima, aktivnostima ili najčešće brojalicama kao što je npr. "Eci peci pec". Neformalni način odabira može biti agresivan pristup, uloge se mogu podijeliti tučnjavom ili svađom, što zapravo i nije dobar način odabira uloge u igri te je ipak najbolje podijeliti uloge na formalan, pravilan i primjeren način.

- TIP ODVIJANJA IGRE: Prema Duran (2003) postoje tri osnovna tipa odvijanja igre, a to su linearni tip odvijanja igre utvrđenim redoslijedom prema principu “zatim”, razgranati tip odvijanja igre s utvrđenim redoslijedom prema principu “ako da onda” i razgranati tip odvijanja igre bez fiksiranog redoslijeda.

Linearni tip odvijanja igre s utvrđenim redoslijedom prema principu “zatim”: tijekom igre određen je osnovnim pravilima, u igri nema neizvjesnog ishoda, igri je propisan njezin smjer koji je fiksiran i predviđen te tijekom igre, odnosno što se zapravo događa u igri. To možemo opisati u primjeru igre “Crvena kraljica”, ovu igru može igrati neograničen broj osoba od kojih je jedna “crvena kraljica” te ostali igrači. Dakle, prvo se odabere onaj tko će biti “kraljica”, ZATIM ostali igrači se redaju jedan do drugoga u vrstu na udaljenosti otprilike 3-4 metra od “crvene kraljice”, a crvena kraljica stoji okrenuta leđima ostalim igračima. ZATIM onaj koji je crvena kraljica izgovara sljedeće riječi “Crvena kraljica 1 2 3”, dok ta osoba izgovarati riječi ostali igrači se pokušavaju što više približiti crvenoj kraljici, a crvena kraljica kada izgovori te riječi se okrene a ostali trebaju stati na mjesto i ne smiju se pomaknuti onaj koji se pomakne kada se crvena kraljica okrene, ispada iz igre.

Razgranati tip odvijanja igre s utvrđenim redoslijedom prema principu “ako da onda”: lako su u igri određena pravila moguće je javljanje različitih pravaca igre. To ovisi o ishodima pojedinih segmenata igre.

Razgranati tip odvijanje igre bez fiksiranog redoslijeda: Ovaj tip najčešće pronalazimo u simboličkoj igri. Igre nemaju osnovnih pravila te se mogu odvijati u različitim smjerovima, ali je u ovakvim igrama potrebna zajednička komunikacija onih koji igraju kako bi se mogli dogovoriti oko pravila i smjerova igre.

- KRAJ IGRE: Prema Duran (2003) igra može završiti s poznatim ili neizvjesnim ishodom.

Kraj igre s poznatim ishodom: igra je povezana s linearnim tipom odvijanja igre, pravila i ishod su svima poznati te je svima poznato kako neka igra završava. Dakle, ishod i pravila su već propisani i određeni i ne mogu se mijenjati.

Kraj igre s neizvjesnim ishodom: u igrama s neizvjesnim ishodom kraj igre je nepoznat i nije poznato kako će ona završiti. Na kraju ovakvih igara se može proglasiti pobjednik ili pobjednici koji su pobijedili s najvećim rezultatom ili najboljim postignućima.

Autorica Kralj (2012.) u članku *Zašto je igra važna za razvoj djece*¹⁰ u nekoliko savjeta objasnila je kako odabrati pravu igračku za dijete te o čemu treba voditi računa tijekom odabira igračke, a upute kojih se treba pridržavati tijekom odabira prave igračke prikazane su u Tablici 1. Odabir prave igračke (Kralj, 2012).

Tablica 1. Odabir prave igračke

Voditi računa o dobi djeteta:	Ako je dijete preraslo igračku, bit će mu dosadna, ako joj nije doruslo, bit će nezadovoljno i narušiti će djetetovo samopouzdanje
Voditi računa o kognitivnim sposobnostima djeteta:	Dijete treba razumjeti kako se rukuje s igračkom koju je dobilo
Voditi računa o higijeni:	Treba voditi računa o tome da je igračka čista jer ju dijete stavlja u usta
Voditi računa o sigurnosti:	Igračka ne smije imati oštre rubove, ne smije biti oštećena, ne smije imati sitne dijelove i štetne boje

¹⁰ <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/teme/zasto-je-igra-vazna-za-razvoj-djece/>

Tablica 1: Preuzeto sa: Kralj (2012) [Online] Dostupno na: <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/teme/zasto-je-igra-vazna-za-razvoj-djece/> Pristupljeno: [25. svibnja 2021]

4.3. Vrste dječjih igara

Postoje različite vrste dječjih igara i njihove klasifikacije prema raznim autorima, no u ovom završnom radu dotaknut ćemo se podijele igara prema najstarijoj klasifikaciji s obzirom na društvenu razinu koje su prikazane u Tablici 2. te prema najnovijoj klasifikaciji dječje igre koja uvažava različite aspekte razvoja prikazana u Tablici 3. koja dolazi od autorice Parten (prema Vasta i sur., 2000).

Tablica 2. Vrste igara s obzirom na društvenu razinu (Vasta i sur. 2000)

VRSTA IGRE	OPIS IGRE
Suradnička igra	U igri se djeca ponašaju kao skupina; zajedno postavljaju ciljeve, te prilagođavaju pravila i aktivnosti
Usporedna igra	Dijete se samo igra pokraj druge djece, ali ne surađuje i ne druži se s njima
Promatranje	Dijete promatra drugu djecu kako se igraju, ali se ne uključuje u igru
Samostalna igra	Tijekom igre dijete je koncentrirano na aktivnost bez da primjećuje prisutnost druge djece; dijete upoznaje i istražuje svijet promatranjem, slušanjem
Povezujuća igra	Dijete sudjeluje u igri s drugom djecom, igraju se zajedno, ali bez zajedničkog cilja

Tablica 3. Vrste igara koje uvažavaju različite aspekte razvoja (Vasta i sur. 2000)

VRSTA IGRE	OPIS IGRE
Igre s pravilima	Vrsta igre koja ima već poznata pravila i ograničenja. U igri s pravilima značajnu ulogu ima jezik (dogovaranje, pregovaranje, samokontrola)
Jezik	Igre uključuju zvuk i riječi, a igra se odnosi na šaljive i zabavne priče
Fizičke igre	Spadaju fizička igra, manipulativna igra, konstruktivna igra te istraživačka igra
Igre pretvaranja	Spadaju igre pretvaranja, igre fantazije, početno čitanje, pisanje i računanje, dramske igre, igre uloga, sociodramske igre
Kreativne igre	Igre u kojima dijete istražuje te se koristi tijelom i materijalima kako bi nešto učinilo, te izrazilo svoje misli, osjećaje i ideje, djeca uživaju u kreativnim i veselim aktivnostima

5. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć igre

Djeca najbolje uče i razvijaju govor kroz igru s toga je bitno da što više vremena provedu igrajući se. Za njih je najbolje ako u igri aktivno sudjeluju i odrasli jer će bolje napredovati u razvoju govora jer zapravo tako sudjeluju u razvoju svog djeteta. Igre za poticanje govora kod djece nisu toliko strukturirane s jasnim pravilima zato što se one mogu prožeti kroz djetetovu svakodnevicu i prakticirati u gotovo svim situacijama. Pri poticanju govorno-jezičnog razvoja djece vrlo je važno da se govor i jezik koriste kroz šalu, igru i zabavu da bi dijete doživljavalo zvukove, riječi i rečenice kao vedru i pozitivnu aktivnost te kako bi mu bilo zabavnije i lakše za zapamtiti.

Igra je djetetovo najprirodnije okruženje jer se ono osjeća potpuno, može maštati, biti kreativno te nešto novo naučiti. To je najbolji način u kojem najlakše i najbrže uči, te je poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoću igre najbolji, najlakši i najzabavniji način da dijete nauči nove riječi i njihovo značenje.

Djetetovo govorno stvaralaštvo i razvoj govora najbolje i najjednostavnije se može poticati kroz igru tako da se:

- dijete potiče na komunikaciju s drugim osobama kao i u različitim situacijama,
- imenuju stvari u djetetovoj okolini čime se razvija ekspresivni rječnik,
- igrom potiče dijete da nauči oponašati životinje, radnje, događaje i socijalne geste,
- potiče djetetov motorički razvoj raznim šetnjama, igranjem na dječjem igralištu...
- tijekom komunikacije s djetetom upotrebljavaju riječi koje će ih poticati na govor,
- pomaže djeci kako vi mogli razlikovati razne šumove, zvukove, glasove i riječi, te se razvija ritam igrajući ritmičke igrice, te pjevajući pjesmice i brojalice,
- djeci se može prepričavati priče iz našeg djetinjstva kako bi naučilo i usvojilo neke nove riječi iz naših priča te kako bi se probudila znatiželja kod djeteta za sudjelovanje u razgovoru.

Autorica Šego (2009) objašnjava kako igra kod djece utječe na njihov emocionalni, tjelesni i socijalni razvoj te zbog svoje spontanosti, ugodnosti i smislenih aktivnosti uvelike ima utjecaj na učenje i stjecanje novih vještina te na razvoj djetetova pravilnog govornog stvaralaštva i na razvoj jezika. Tijekom igre jezikom kod djeteta se potiču govorne sposobnosti te se jezične igre smatraju prirodnim ljudskim aktivnostima. U jezičnim igrama jezik je primarno izražajno sredstvo koji djeci omogućuje ovladavanje jezičnim ulogama i omogućuje učenje bez ikakvih opterećenja. Također se jezičnim igrama djetetu omogućuje da sudjeluje u komunikaciji s drugima te da bude aktivan sudionik svoga jezično-komunikacijskog razvoja (Šego, 2009).

Prema Goldberg (2003) za razvoj i poticanje djetetovog govornog stvaralaštva za dijete je potrebno da se nalazi u poticajnoj okolini koja će ga pravilno poticati i koja će za njega biti pravilan govorni model. Goldberg također smatra da je djetetu uvijek potrebno pružanje prilike za slobodno izražavanje što je najviše ostvarivo uz pomoć jezičnih igara, a to se najčešće događa kada roditelj zajedno s djetetom čita, priča ili pjeva. Kako bi se djetetov govor pravilno poticao i razvijao, također se kod djeteta treba poticati i razvijati vještina slušanja. Ako je djetetova okolina poticajna, kod djeteta će se razvijati urođene sposobnosti.

5.1. Poticanje pravilnog govornog stvaralaštva uz pomoć brojalica

Govor djeteta te djetetovo pravilno govorno izražavanje se može poticati uz pomoć brojalica te kratkih ili dužih pjesmica. Brojalice spadaju u poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoću glazbe; to je vrsta književno-umjetničkog teksta, oblik dječjeg stvaralaštva, igra riječima, rimom i ritmom te kratka pjesmica. Smatraju se važnima kod verbalne komunikacije te se smatra da imaju pozitivan utjecaj u razvoju govora. Djecu potiču da upotrebljavaju govor, potiču na slobodan i tečan govor te oslobađaju govor djece, obogaćuju rječnik i jezik te pomažu kod usvajanja čitalačkih vještina, imaju utjecaja na razvoj fonoloških osjetljivosti i smanjuju govorne smetnje i poteškoće; potiču ih na igru, uvod u igru kao i upotpunjavanje.

Brojalice su djeci motivacija da odaberu razne kreativne govorne igre te ih potiču da osmišljavaju vlastite brojalice što dovodi do proširivanja djetetovog vokabulara, a uloga brojalica je razvoj jezičnog razvoja i govora, vježbanje izgovora riječi i glasova te ritmičke sposobnosti.

Značajne su za govorni i jezični razvoj jer potiču dijete na aktivan govor i bogate djetetov rječnik te motiviraju djecu na kreativne govorne igre prema vlastitim interesima.

Uz razvoj govora, brojalicama se također razvija pamćenje, slušna percepcija, pozitivne i vedre emocije, pozitivno okruženje te smisao za lijepo. Dolazi do razvoja pamćenja jer tekst brojalice treba zapamtiti, a na poznati i stari tekst se mogu dodavati i novi tekstovi koje će djeca također trebati zapamtiti. Razvijaju se ritam i pokret, a mogu se izvoditi uz razne pokrete cijelim tijelom ili uz instrumente poput udaraljki, zvečki i drugih djeci pristupačnih instrumenata (Peteh, 2007).

5.2. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć zagonetki

Pravilno dječje govorno stvaralaštvo također se može poticati uz pomoć zagonetki koje su jednostavne, zanimljive i namijenjene djeci predškolske dobi. Zagonetke su vrste zadataka uz pomoću kojih se potiče razvoj govora kod djece, a one se rješavaju razmišljanjem. Prema Videk (2000) dijete se upoznaje s mnogim predmetima i stvarima, s osobinama nekih životinja i drugim te im omogućavaju da budu maštovita i pomažu da upoznaju čarobni svijet mašte. One imaju skrivena ili čak dvosmislena značenja, a se izriču oblikom igre riječima; poseban su oblik i njima se postavlja neko pitanje kojima se očekuje brz, jasan i nedvosmislen odgovor, a navode skrivene, viđene ili neobične osobine osoba ili nekog predmeta; pravi odgovor se namjerno skriva kako bi se razmišljanjem došlo do točnog rješenja. Rješenje zagonetke djeca mogu smišljati u obliku priče tako da u priči mogu kombinirati stvarnost i maštu (Videk, 2000).

Zagonetke su vrlo pogodne za aktiviranje različitih misaonih procesa, a uz to pridonose i širenju temeljnih znanja djece. Na postavljene zagonetke djeca će pronaći točan odgovor, možda će se čak malo i „pomučiti“ da pronađu odgovor, ali tijekom igre, uz razvoj i poticanje dječjeg govornog stvaralaštva djeca, roditelji i odgojitelji će se ujedno i zabaviti i nasmijati, a poznato je da djeca lakše uče nove stvari uz veselu igru. Roditelji i odgojitelji bi trebali biti strpljivi i susretljivi te djeci dati vremena da razmisle o kojem se rješenju radi u nekoj zadanoj zagonetki, dakle djecu treba pustiti i dati im vremena da razmisle, ako se ne mogu odmah sjetiti rješenja, možemo im uz dodatna objašnjenja pomoći da dođu do rješenja.

5.3. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć dramatizacije

Prema Hicela (2005) u razvoju i poticanju pravilnog govora kod djece ulogu mogu imati i scenske lutke, odnosno, govor se može poticati i uz pomoć igrokaza u kojima se koriste razne scenske lutke. Lutka djeci pomaže razviti sposobnost da razumije stvari iz neke druge perspektive, što je zapravo preduvjet za emocionalnu inteligenciju, toleranciju i empatiju. Uz pomoć lutkarskih igara dijete stječe sve discipline koje su od velike važnosti za njegov razvoj, a discipline koje stječe su: pokret i koordinacija, percepcija, shvaćanje i socijalizacije te govor. Povezuje se s lutkom te uz pomoću lutke razvija bolju sliku o sebi, potiče socijalni razvoj te razvoj govora i djetetu pomaže da razlikuje stvarnost.

Za lutkarske igre je važno da se uspostavi verbalna kao i neverbalna komunikacija što za djecu znači pomoć u korištenju riječi, izmišljanju dijaloga i monologa, oblikovanju rečeničnih struktura te u izmišljanju novih događaja ili situacija. Dijete se uz pomoć lutke oslobađa, s lutkom vodi dijaloge ili s drugima komunicira uz pomoću nje; u nekim situacijama dijete će prije uspostaviti kontakt s lutkom nego s drugom osobom iz svoje okoline, odnosno prije će se obratiti lutki nego recimo osobi koja govori i upravlja tom lutkom. Lutkarske igre djetetu pomažu u razvoju govora jer se dijete verbalno izražava zbog toga što dijete želi lutku navesti da govori kada ju uzme u ruke (Hicela, 2005).

5.4. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć razgovora i prepričavanja događaja ili situacija

Djetetov govor se može poticati uz jednostavan razgovor s njim, uz svakodnevnu komunikaciju, djetetov govor se razgovorom najjednostavnije i najlakše potiče i razvija. Tijekom razgovora s djetetom, potrebno je posvetiti mu punu pažnju, slušati što nam želi reći, ne prekidati jer tako kroz razgovor uz razvoj govora se razvija i samopouzdanje; u slučaju ako se dijete prekida u govoru to može loše utjecati na njegovo samopouzdanje i neće doći do potrebnog govorno-jezičnog razvoja. S djecom se mogu voditi uobičajni razgovori kao i s drugim osobama, voditi razgovore o vremenu, vremenskim odnosima i o prostornim odnosima; tako će naučiti pojmove gore, dolje, lijevo i desno i drugo ili voditi razgovor o dnevnim aktivnostima.

Za primjer se može uzeti razgovor o odlasku u vrtić; što prvo radi kada se ustane, doručkuje li, tko dijete najčešće budi ujutro, kako putuju do vrtića, kojim putem, što radi kada dođe u vrtić, što radi u vrtiću, što radi kada dođe doma, kako provodi dan u vrtiću s vršnjacima te kako provodi dan doma sa svojom obitelji. S djetetom se može lako voditi razgovor, dijete može prepričavati što se dogodilo negdje. Također, roditelj/odgojitelj djeci može prepričavati neke svoje događaje koje su se dogodile ili događaje iz djetinjstva, dijete će se zainteresirati u razgovoru i postavljat će pitanja ako ga nešto bude zanimalo, važno je da dijete svojevrijno sudjeluje u razgovoru i da svojevrijno postavlja pitanja koja ga zanimaju i da dobije odgovore na svoja pitanja. Bitno je dijete poticati na verbalnu kao i na neverbalnu komunikaciju, tijekom komunikacije dijete pustiti da riječi izgovori na svoj način u slučaju da ima nekih govornih poteškoća i ne ga ometati i prekidati u govoru.¹¹

5.5. Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć čitanja slikovnica

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće od samog rođenja te od samog početka ima poseban utjecaj. Slikovnicu dijete najprije počne proučavati, njene ilustracije sve dok se ne razvije sposobnost čitanja. Od samog rođenja, kroz predškolsku dob, dijete se tek počinje upoznavati s književnošću te uz pomoć slikovnice upoznaje književnost i umjetnost i ona je glavni posrednik u tom upoznavanju s književnošću. One mogu sadržavati tekst i ilustraciju, ali za poticanje pravilnog razvoja govora, najbolje su one s više ilustracije i s manje teksta jer kako bi dijete gledajući ilustracije moglo slagati vlastitu priču; otputovalo bi u svijet mašte i od tih ilustracija sastavilo svoju izmišljenu priču što dovodi do upoznavanja novih riječi i pojmova te se tako obogaćuje djetetov rječnik. Promatrajući ilustraciju dijete se upoznaje s novim pojmovima i stječe nova znanja (Crnković, Težak: 2002).

Prema Čačko (2000) slikovnica uz to što pomaže u razvoju i poticanju djetetova govornog stvaralaštva, također pomaže i u razvoju drugih funkcija, kao što su zabavna funkcija (dijete se može igrati sa slikovnicom; postoje razne vrste slikovnica u kojima djeca mogu slagati razne stvari koje nedostaju, mogu otvarati ilustracije i dr.), iskustvena funkcija (dijete slikovnicom stječe iskustvo, upoznaje

¹¹ Dostupno na: <https://www.djecjivrticizlatnalucica.hr/roditelji/40-kako-poticati-razvoj-govora>, pristupljeno 14.6.2021)

svoju i širu okolinu koja ga okružuje; usvaja nove pojmove, procese, pojave, stvari i drugo), estetska funkcija (dijete listajući i čitajući slikovnicu izražava svoje emocije, sreću, ugodu, zainteresiranost; prije će posegnuti za onom slikovnicom koja mu se sviđa i koja mu se čini više zanimljiva), spoznajna funkcija (dijete stječe sigurnost u svoje spoznaje koje je prije znalo, postaje sigurno u informacije i pojmove koje je prije znalo, postaje svjesno).

5.5.1. Interaktivna slikovnica „Pia Mia“

Pametna slikovnica „Pia Mia“ osmišljena je od strane hrvatskih stručnjaka te je to slikovnica za poticanje cjelokupnog djetetovog razvoja. Slikovnica nudi aktivnosti za poticanje motoričkog razvoja, kognitivnog i spoznajnog razvoja, socio-emocionalnog razvoja te govorno-jezičkog razvoja, o čemu će se i govoriti u nastavku.

Dakle, interaktivna slikovnica „Pia Mia“ nudi aktivnosti za poticanje govorno-jezično komunikacijskog razvoja djece, te je to zapravo i sastavni dio slikovnice. Nudi razne aktivnosti uz pomoću kojih se kroz igru potiče govorni razvoj djeteta. Može se koristiti u tiskanom obliku te također uz mobilnu aplikaciju kako bi djeca pisani oblik slikovnice mogu doživjeti putem audiovizualnih sadržaja, interakcije s animiranim likom Pije Mije te kroz razne edukativne igre. Cilj koji se želi postići putem mobilne aplikacije je da se djetetu pruže razne mogućnosti za istraživanje te da se potakne djetetova mašta i njegov cjelokupni razvoj. Dijete slikovnicom uči, zabavlja se i uživa u virtualnom svijetu uz pomoću aplikacije koji nudi edukativan i kvalitetan sadržaj, a svaka igra i aktivnost je usmjerena na razne razvojne domene. Također, u slikovnici će se pronaći i kutak za roditelje koji ih upoznaje sa smjernicama dječjeg razvoja za svaku dob kroz lik djevojčice Pije Mije.¹²

¹² (Dostupno na linku: <https://piamia.hr/>, pristupljeno: 14.6.2021)

Interaktivna slikovnica Pia Mia prikazana je na slici 2. Slikovnica Pia Mia¹³

Slika 2 Slikovnica Pia Mia

¹³ Izvor slike: (<https://piamia.hr/product/pia-mia-ima-novog-prijatelja/>) Preuzeto: [25. svibnja 2021]

6. Primjeri dobre prakse

6.1. Igra „Konjiću, potrči!“

Cilj igre: jačanje mišića jezika i pokreta prema gore

Opis igre: Dijete se treba malo osmjehnuti, te lagano otvoriti svoja usta i polagano cuktati vrškom jezika. Za početak tempo će biti polagan, a zatim sve brži i brži; tijekom ove igre u pokretu je samo jezik, dok donja vilica miruje. Treba paziti da se vršak jezika ne uvrće prema unutra, to jest da se čuje coktanje¹⁴.

Prednosti igre: razgibavanje jezika te vježbanje za izgovaranje glasa „l“

6.2. IGRA PRSTIĆIMA „Glasovir“

Opis igre: Dlanovi su položeni na stolu. Svaki prst dva puta lagano podižemo i njime kuckamo po stolu. Kada podižemo jedan prstić ostali se ne miču¹⁵.

GLASOVIR

Tika-taka, tika-tak!

Neka vježba prstić svak.

Svaki prstić k'o da svira

Po tipkama glasovira.

6.3. IGRA DLANOVIMA „Gljiva“

Opis igre: Desna šaka je stisnuta, a na vrh šake stavimo dlan lijeve ruke i savijemo ga kao da je to klobuk gljivice.

GLJIVA

Stabljiku treba gljiva svaka,

to je moja mala šaka.

I da klobuk još napravim

Na šaku dlan ja gore stavim.

¹⁴ Posokhova, I. (2019) *200 logopedskih igara*. Zagreb, Nakladnik: Planet Zoe d.o.o.

¹⁵ Osmanova, G. (2010.) *150 igara prstićima*. Zagreb. Nakladnik: Planet Zoe d.o.o.

6.4. Igra „Imena prstića“

Opis igre: Prije samog početka igre djetetu predložimo da zapamti kako se svaki prst zove i recitirajući pjesmicu dijete dodaje imena prstića.

IMENA PRSTIĆA

Prstića obitelj složna
Živi na dlanu mom,
Petero vesele braće
Mirno dijeli isti dom.

Najstariji brat je PALAC,
Obitelji on je glava.
KAŽIPRST je drugi bratac,
On je palcu pomoć prava.

Treći prst se SREDNJI zove,
A PRSTENJAK nije zadnji,
Na začelju družbe ove
Stoji MALI PRST – brat najmanji.

6.5. POKRETNA IGRA „Male ruke“

Opis igre: Djeca pjevajući pjesmicu izvode razne pokrete iz pjesmice:

*Male ruke klap! Klap! Klap!
Male noge tap! Tap! Tap!
Lijevo-desno, jedan-dva,
mali smo ti i ja!*

*Male ruke klap! Klap! Klap!
Male noge tap! Tap! Tap!
Gore-dolje, jedan-dva,
mali smo ti i ja!*

*Sad se k meni okreni,
obje ruke meni daj
i veselo poigraj
hopa-cupa, hopa-haj!*

6.6. IGRE ZA POBOLJŠANJE IZGOVORA GLASOVA

6.6.1. Glasovi S, Z, C

GLAS S

SEDAM SATI
So, so, to je soba.
Sa, sa, to je sat.
U sobi je stol,
na stolu je sat.
Sad je sedam sati,
moramo ustati.

GLAS Z

KAKO BITI ZDRAV
Voli zeko zelje,
voli zeko zob.
Voli zeko rupu,
voli zeko bob.

GLAS C

IDE MAČAK
Ide mačak po ulici,
nosi kapu na glavici,
ima crne cipelice
i crvene rukavice,
a na vratu zvončić fin
koji zvoni cin – cin – cin

6.6.2. GLASOVI Š, Ž, Đ

GLAS Š

VJEVERICA
Uzela je košaricu,
otišla je u šumicu,
lješnjake pokupila,
košaricu napunila.

GLAS Ž

ŽABA ŽUŽA
Žuta žaba Žuža,
traži svoga muža.
Njen muž, žabac žuti,
hoće da je ljuti -
sakrio se iza puža.
Gleda Žuža, vidi puža,
al' ne vidi muža.

GLAS Đ

VRABAC
Vrabac pjeva điv, điv,
điv,
gledajte me, ja sam živ!
Vrabac pjeva đav, đav,
đav,
jedem, pijem, pa sam
zdrav!

6.6.3. GLASOVI L, LJ

GLAS L

MEDO NOSI MALINE
Pleši, pleši maleni,
medo nosi maline,
Sve će slatke pojesti,
a kisele baciti.

GLAS LJ

LJULJAČKA
Gore-dolje,
Gore-dolje.
Ljuljamo se
drž' se bolje!¹⁶

¹⁶ Herljević I., Posokhova I.,
(2007.) *Govor, ritam, pokret.*

Zagreb, Nakladnik:
Ostvarenje d.o.o.

7. Jezične igre provedene s djecom

Za vrijeme stručne prakse koja je odrađena u Dječjem vrtiću Veseljko s djecom je odigrano nekoliko jezičnih igara. Djeca su bila predškolske dobi od 3,8 do 6,9. U radu s djecom provodilo se nekoliko jezičnih igara, opis i osvrt na provedene igre s djecom opisane su u nastavku. Također su provedene nekoliko jezičnih igara s dječakom od tri godine.

7.1. Igra „Ide maca oko tebe“

To je jedna jako zanimljiva dječja igra koju sam također i ja igrala kao mala djevojčica. Igra je provedena sa sedmero djece vrtićke dobi. Prije početka igre djeci je objašnjeno kako se igra provodi, tko ima koju ulogu te što se izgovara tijekom igre.

Opis igre: druga djeca čuče u krugu dok jedno dijete ide oko kruga te glumi macu koja nosi rep. Dok maca ide oko kruga, djeca pjevaju pjesmicu te na kraju pjesmice dijete koje je maca baci kamenčić (rep) jednom djetetu koji čuči. Dijete ispod kojeg je maca bacila kamenčić, uzme rep i krene trčati oko kruga na suprotnu stranu od mace te maca pokušava uloviti dijete. Ako dijete uspije doći do svog mjesta nakon što je otrčalo oko kruga pobjeđuje te dijete koje je maca ponovo ostaje maca sve dok ne ulovi sljedeće dijete, a ako maca ulovi dijete, maca čučne u krug s drugom djecom, a dijete kojega je maca ulovila u sljedećoj igri postaje maca.

Osvrt na igru: kako bi djeci bilo jasnije kako se igra provodi, za početak je odgojiteljica odigrala ulogu mace te djeci otpjevala pjesmicu. Djeci je bilo jako zabavno igrati ovu igru, nekoliko puta je pobijedilo dijete koje je bilo maca, a nekoliko puta je pobijedilo dijete koje je bježalo.

Pjesma koju djeca pjevaju ide ovako:

Ide maca oko tebe,
pazi da te ne ogrebe,
čuvaj mijo rep,
nemoj biti slijep,
ako budeš slijep,
otpast će ti rep!

7.2. Igra „Slovo na slovo“

Opis igre: jedan igrač odabere neko slovo, a ostali igrači moraju na to slovo reći neki pojam koji počinje tim zadanim slovom, a pojmovi koji počinju na to slovo mogu biti životinje, imena i drugo. Odgojiteljica je govorila slova naše abecede te su djeca pogađala pojmove, stvari, životinje, imena i drugo što počinje tim slovom.

Osvrt na igru: Ovu igru djeca su najviše igrala, spontano su ju počela igrati čekajući ručak. Djeca su znala nekoliko pojmova za svako slovo te su svi sudjelovali u ovoj igri, najviše se isticao dječak N.M. koji je znao najviše pojmova za svako slovo. Za svako slovo, djeca su znala reći pojam što počinje tim slovom i nestrpljivo su čekala sljedeće slovo. Tijekom provedenog vremena u vrtiću s djecom je nekoliko puta odigrana ova igra i djeca zalužuju sve pohvale jer su jako pametna. Ako se nisu mogli dosjetiti nekog pojma, postavljena su im dodatna pitanja što točno počinje s tim slovom i na kraju su uspjeli pogoditi.

7.3. Igra „Životinjice“

Igra je provedena s nekoliko djece tijekom šetnje i vremena provedenog na dječjem sportskom igralištu. Djeci su bila postavljena pitanja o raznim životinjama; kako se pojedina životinja kreće, što jede, kako se glasa, čemu služi ta životinja; što nam daje te kakve boje ima na sebi. Primjer: što znaju o kravi, što jede, kako se glasa, čime se hrani, što nam krava daje i kakva je to životinja.

Djeci su postavljena i razna potpitanja kako bi što više razgovaralo s djecom o nekoj životinji te kako bi rekli što više informacija koje znaju o toj životinji. Ako nisu nešto znala, dodatnim pitanjima im se pokušavalo pomoći i navesti ih na točan odgovor.

7.4. Igra „Nacrtaj nešto“

Igra je provedena s djevojčicom, budućom školarkom. Po stolu, prstićima su crtani razni pojmovi (oblak, drvo, sunce, srce i dr.) te su pogađani pojmovi koje je drugi nacrtao. Uz pomoću te igre djevojčica je imala priliku razmišljati što će ona nacrtati te razmišljati što je nacrtano od strane odgojiteljice. Neke pojmove nismo obje mogle skužiti što je druga nacrtala te smo si pomogle i rekle odgovor jedna drugoj. Bilo mi je jako zabavno igrati ovu igru s djevojčicom.

7.5. Igra „Širi, širi, vezeni peškiri“

To je jedna igra koju sam također i ja sama igrala sa svojim društvom prije nekoliko godina.

Opis igre: djeca stoje u krugu držeći se za ruke. Pjevajući pjesmicu izgovori se ime jednog od djeteta koje sudjeluje u igri. Kada spomenemo ime tog djeteta, on se okrene i ponovo uhvati ostale za ruke. Nakon što se dijete čije se ime spomenulo okrene, igra se nastavlja te se kasnije izgovara ime drugog djeteta. Pjesmica se pjeva onoliko puta koliko djece sudjeluje u igri, tj. dok se sva djeca ne okrenu leđima.

Pjesmica koja se pjeva:

„Širi, širi, vezeni peškiri
Bosa ja, bosa ti
Okreni se (Lucija) ti!“

Na kraju kada su svi igrači okrenuti leđima, pjeva se sljedeća pjesmica:

„Širi, širi, vezeni peškiri,
Bosa ja, bosa ti,
Okrenimo se sada svi!“

Nakon toga se svi ponovo okrenu i vrate u početnu poziciju.

Osvrt na igru: djeci se jako svidjela ova igra te su je nekoliko puta htjeli igrati kad smo bili vani. Bilo je jako lijepo igrati se s njima igru iz mog djetinjstva koju sam nekad i ja igrala.

7.6. „Čitanje slikovnica“

Na pauzama prije ručka, odgojiteljice su djeci čitale slikovnice („Snjeguljica i sedam patuljaka, Mala sirena, Bambi“). Tijekom čitanja djeca su zainteresirano slušala te su nestrpljivo očekivala što će se dalje dogoditi. Na kraju svakog odlomka pojedino dijete je ispitivalo što se dalje događalo. Djeca su gledala ilustracije iz slikovnica te su samostalno proučavali i govorili što vide na toj slici te što se događa. Bilo im je zanimljivo slušati odgojiteljice tijekom čitanja.

7.7. Igre provedene s trogodišnjim dječakom

S trogodišnjim dječakom provedena je igra „Tašun, tašun, tana na“. Sjedeći je pljeskao rukama izgovarajući pjesmicu. Dječaku je bilo jako zabavno, bio je veseo, sretan i nasmijan i nekoliko puta je htio ponoviti pjesmicu.

Zatim sam mu je slušao neke dijelove tijela, dječak je pokazivao dio tijela koji su spomenuti te je također ponavljao, neke dijelove tijela je izgovarao i na engleskom jeziku. Također je izgovarao boje, koje je boje što, koje je boje balon, pokazivane su mu kartice sa životinjama te je pogađao koja je to životinja i kako se glasa. Zatim je nekoliko puta pjevana pjesmicu „Glava, ramena, koljena i stopala“, učili dijelove tijela te tako vježbali izgovor tog djela tijela. Bila su mu postavljena kratka pitanja te su se vodili kratke razgovore na razne teme kako bi komunicirali te kako bi bio potaknut na izgovor nekih riječi.

8. Zaključak

Proučavajući literaturu kao i ovaj završni rad može se naučiti nešto novo razvoju dječjeg govornog stvaralaštva od njihova samog rođenja pa sve do 6-7 godine, do polaska u školu. Došla sam do novih saznanja i do novih informacija te sam naučila puno o načinima kojima se može potaknuti pravilno dječje govorno stvaralaštvo.

Za djecu je bitno da imaju podršku osoba iz svoje okoline, kao i podršku nas odgojitelja koji djecu kroz predškolsku dob potiču na pravilan razvoj govora te se raznim načinima trude dijete potaknuti na govor i komunikaciju. Kroz rad spoznala sam da se igrom i na veseo i zabavan način djecu može potaknuti na govor te da je najvažnije za djecu voditi svakodnevni razgovor o raznim stvarima i događajima jer će tako upoznati nove pojmove, spoznati znanja koja prije nisu znala ili utvrditi i potvrditi već poznate im činjenice. Za sve sudionike u komunikaciji je bitno da imaju povjerenja jedno u drugo, da roditelji i odgojitelji ne prekidaju dijete u razgovoru ili u igri u kojoj se zabavlja te u kojoj uči nove stvari. Odgojitelji u svemu tome imaju veliku ulogu u poticanju i učenju djece da govore na kreativan i zabavan način.

Kako bi se djetetov govor pravilno razvio, djetetu je potrebno da boravi u poticajnoj okolini koji čine roditelji, ostali članovi obitelji, djetetova uža i šira okolina te odgojitelji u dječjem vrtiću jer dijete većinu svoga vremena upravo provodi u vrtiću s odgojiteljima te je na nama odgojiteljima velika odgovornost da djetetu pružimo potrebne poticaje za pravilan razvoj njegovog govornog stvaralaštva.

Prilikom boravka u vrtiću za vrijeme stručne prakse, proučavajući literaturu za rad, dolazi se do zaključka da djeca puno lakše uče i razvijaju svoj govor te ostale sposobnosti kroz igru i zabavu, te kroz brojne zabavne načine koje su spomenuti u ovom radu, dijete može puno napredovati ako mu se pruži dovoljno vremena i pažnje te da se radi dovoljno s njim, jer uz trud i rad, dijete će postati pravi govornik.

9. Literatura

APEL, K. (2004.) *Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti*. Lekenik. Nakladnik: Ostvarenje d.o.o.

Baslov Nadinić, M. *Kako poticati razvoj govora*. [Online] Dostupno na: <https://www.djecjivrticzlucica.hr/za-roditelje/40-kako-poticati-razvoj-govora> [Pristupljeno: 25. svibnja 2021.]

CIMAŠ, A. Poticanje razvoja govora uz Baby signs. Časopis: *Dijete, vrtić, obitelj*. [Online] (broj 77/ 78) str. 24-25. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/77_78_DVO_8_Poticanje_govora_uz_Baby_signs.pdf [Pristupljeno. 25. svibnja 2021.]

CRNKOVIĆ, M., TEŽAK, D. *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955.godine*. Zagreb : Znanje, 2002

Dječji centar LOGOS [Online] Dospuno na: <https://www.centar-logos.hr/> [Pristupljeno: 25. svibnja 2021.]

DURAN, M. (2003.), *Dijete i igra*. Jastrebarsko, Naklada Slap

GOLDBERG, S. (2003). *Razvojne igre za predškolsko dijete: individualizirani program igre i učenja*. Lekenik: OSTVARENJE d.o.o

HERLJEVIĆ, I. (2007.) *Govor, ritam, pokret*. Lekenik, Nakladnik: Ostvarenje d.o.o.

HICELA, I., Sindik, J. (2011.) Razlike u prosocijalnom i agresivnom ponašanju djece predškolske dobi, ovisno o učestalosti djetetove interakcije s lutkom. „Paediatrica Croatica“, [Online] 55(1), str.27-33. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/74325>. [Pristupljeno: 25. svibnja 2021]

IVANOVSKY O., GADASIN L. (2010) *Vesela škola s logopedom*. Zagreb: Planet Zoe

KLARIN, M. (2017) *Psihologija dječje igre*. Nakladnik: Sveučilište u Zadru. Zadar

KRALJ, D. (2012.) *Zašto je igra važna za razvoj djece*. [Online] Dostupno na: <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno teme/zasto-je-igra-vazna-za-razvoj-djece/>. [Pristupljeno: 25. svibnja 2021.]

NADINIĆ, BASLOV, M. *Kako poticati razvoj govora*. Dječji vrtić Zlatna Lučica [Online] Dostupno na: <https://www.djecjivrticzlatnalucica.hr/roditelji/40-kako-poticati-razvoj-govora>, Pristupljeno: [14.6.2021]

OSMANOVA, G. (2010.) *150 igara prstićima*. Zagreb. Nakladnik: Planet Zoe d.o.o.

PETEH, M. (2007). *Zlatno doba brojalice*. Zagreb: Alinea

POSOKHOVA, I. (2009.) *Zabavan jezik u slikama i igrama 1*. Zagreb. Nakladnik: Planet Zoe d.o.o.

POSOKHOVA, I. (2019.), *200 logopedskih igara*. Velika Gorica. Nakladnik: Planet Zoe

Rugovac, J. *Dječje govorno stvaralaštvo. Stručni rad*. [Online] Dostupno na: https://www.academia.edu/9136631/Djecije_govorno_stvaralastvo_1 [Pristupljeno: 25. svibnja 2021.]

STEVANOVIĆ, M. (2001). *Kvalitetna škola i stvaralaštvo*. Varaždinske Toplice: Tonimir

STEVANOVIĆ, M. (2003). *Predškolska pedagogija*. Rijeka: Andromeda.

ŠEGO, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26(2), 119-149. Pristupljeno 13.6.2021., Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/165964> [Online]

VASTA, R., HAITH, M. M., i MILLER, S. A. (2000.) *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

VIDEK, N. (2000), *Pitalice pjevalice*. Zagreb: ABC naklada

VELIČKI, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *METODIKA: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*.

10. Popis priloga

Slika 1. Prednosti znakovnog jezika, IZVOR: Cimaš, A., 2015

Tablica 1. Odabir prave igračke; IZVOR: <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno teme/zasto-je-igra-vazna-za-razvoj-djece/> [Online]

Tablica 2. Vrste igara s obzirom na društvenu razinu (Vasta i sur. 2000)

Tablica 3. Vrste igara koje uvažavaju različite aspekte razvoja (Vasta i sur. 2000)

Slika 3 Slikovnica Pia Mia Izvor slike: <https://piamia.hr/product/pia-mia-ima-novog-prijatelja/> [Online]

Sažetak

Djecu je potrebno poticati kako bi došlo do pravilnog razvoja njihovog govornog stvaralaštva koje je najbolje poticati igrom i drugim djeci zabavnim i zanimljivim načinima jer se kroz igru najjednostavnije dolazi do novih znanja, vještina i sposobnosti. Prvi dio završnog rada „Govor“ opisuje bitne definicije govora, saznajemo zašto je od velike važnosti za ljudsku komunikaciju, dotaknut ćemo se govornih poremećaja predškolske djece, koji su razlozi i rizici koji mogu izazvati razna odstupanja u djetetovom govornom razdoblju, također se razmatra razvoj govora predškolske djece od rođenja pa sve do sedme godine. U drugom dijelu rada „Dječje govorno stvaralaštvo“, spominju se vrste dječjeg stvaralaštva, zašto je značajno, koje su prednosti i posebnosti, koja je uloga i zadaća roditelja i odgojitelja. U ovom dijelu također se spominje dječje govorno stvaralaštvo, kako se može razviti i poticati te što obuhvaća. U trećem dijelu rada „Poticanje govornog stvaralaštva kod predškolske djece“ govori se o poticanju te o načinima kojima se može potaknuti razvoj govora kod predškolske djece od rođenja do njihove šeste godine života, spomenut će se i znakovni jezik Baby Sign uz pomoću kojeg se može komunicirati s djecom koja nemaju razvijenu sposobnost govora. Također, u ovom dijelu spomenut će se i dječji centar koji nudi razne radionice za djecu kako bi se potaknulo njihovo govorno stvaralaštvo. Četvrti dio „Igra“ navodi što je igra, koje su glavne karakteristike igre, kako je strukturirana te koje vrste igara postoje. Peti dio što je zapravo i tema ovog rada „Poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć igre“ navodi nekoliko zabavnih, jednostavnih i djeci prilagođenih načina kojima se može poticati govorno stvaralaštvo, a načini o kojima će biti riječ su poticanje uz pomoć igre, dječjih brojalica i kratkih pjesmica, zagonetki, uz pomoć dramatizacije i scenskih lutki, čitanjem slikovnica, te uz pomoć svakodnevnog razgovora s djetetom i prepričavanjem nekih događaja ili situacija. U zadnjim dijelovima rada navode se primjeri dobre prakse; nekoliko primjera jezičnih igara kojima se može poticati pravilno dječje govorno stvaralaštvo te primjeri igara koji su održani tijekom stručne prakse s djecom u dječjem vrtiću.

KLJUČNE RIJEČI: govor, dječje stvaralaštvo, dječje govorno stvaralaštvo, razvoj govora, govorni poremećaji, poticanje govornog stvaralaštva, igra, poticanje pravilnog dječjeg govornog stvaralaštva uz pomoć igre

Summary

Children should be encouraged in order to achieve the proper development of their speech creativity, which is best encouraged by game and other children with fun and interesting ways, because through the play the simplest new knowledge, skills and abilities are developed. The first part of the final paper "Speech" describes the essential definitions of speech, we find out why it is of great importance for human communication, we will touch on speech disorders of preschool children, which are reasons and risks that can cause different deviations in the child's speech period, and we will also consider the development of speech of preschool children from birth to the seventh year. The second part of the paper "Children's speech creativity" mentions the types of children's creativity, why it is important, what are the advantages and particularities, which is the role and task of parents and teachers. This section also mentions children's speech creativity, how it can develop and encourage and what it encompasses. The third part of the paper entitled "Promoting speech creativity in preschool children" deals with stimulation and ways to stimulate speech development in preschool children from birth to their sixth year of life. the sign language baby song will also be mentioned, through which one can communicate with children who do not have a developed ability to speak. Also, this section will mention a children's centre that offers various workshops for children in order to encourage their speech creativity. The fourth part of the "Game" states what the game is, what the main features of the game are, how it is structured and what kinds of games exist. The fifth part, which is actually the theme of this paper "Fostering proper baby speech creativity with the help of the game," mentions several fun, simple and children adapted ways to encourage speech creativity, and the ways it will be about are encouraging with the help of games, children's counters and short songs, puzzles, with the help of drama and stage puppets, reading picture books, as well as with the help of daily conversation with the child and talking about events or situations. The last part of the paper presents examples of good practice; several examples of language games that can stimulate proper speech creativity and examples of games held during traineeship with children in kindergarten.

KEYWORDS: speech, children's creativity, children's speech, speech development, speech disorders, stimulating speech creativity, play, encouraging proper children's speech through game

ZAHVALA

Prije svega se želim zahvaliti mojim roditeljima te cijeloj obitelji na velikoj podršci tijekom ovog studija, na svakoj pohvali i lijepim riječima.

Želim se zahvaliti svim profesorima ovog studija na svemu onome što su nas kroz ove tri godine studiranja naučili, a najviše se želim zahvaliti mentorici na svakoj pomoći te na svim preporukama i savjetima kojima mi je pomogla napisati ovaj rad. Također se želim zahvaliti Dječjem vrtiću Veseljko, svim odgojiteljicama koje su me toplo primile u svoj tim tijekom dvije godine odrađene prakse u njihovom vrtiću, želim im zahvaliti na svakom savjetu, na svakoj pohvali i lijepoj riječi te naravno zahvaljuem se djeci s kojima mi je bilo jako lijepo provoditi dane u vrtiću, učiti ih nove stvari i naravno igrati se s njima i provoditi vrijeme s njima!